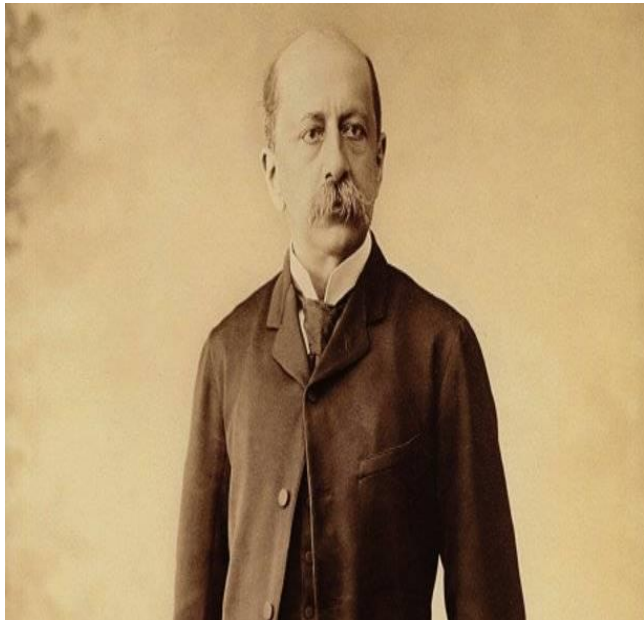
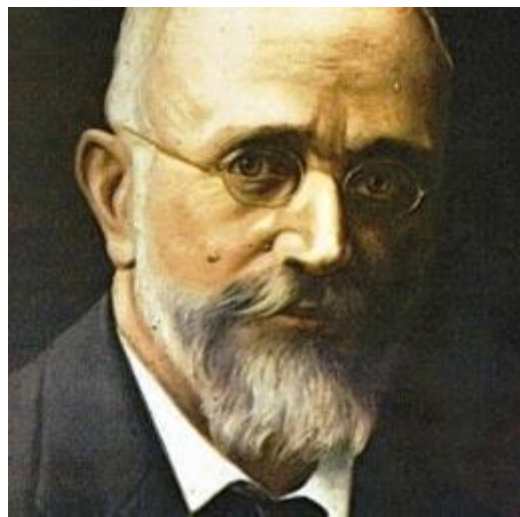

Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Ιστορία 18^{ος} – 20^{ος} αιώνας Μάθημα 5β

Εαρινό Εξάμηνο
Παιδαγωγική Σχολή
Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης
Κουσερή Γεωργία

Οι προσπάθειες για εκσυγχρονισμό της Ελλάδας

Παιδαγωγική Σχολή ΑΠΘ Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης
Κουσερή Γεωργία

Στο μάθημα αυτό θα ασχοληθούμε με:

- Τον εκσυγχρονισμό στην Ελλάδα, την ελληνική κοινωνία στα τέλη του 19^{ου} και τις αρχές του 20ου αιώνα: αγρότες, έμποροι, παροικιακός ελληνισμός. Αγροτική μεταρρύθμιση 1871.
- Την ένταξη των ιστορικών γεγονότων στο ευρύτερο Ευρωπαϊκό και Παγκόσμιο ιστορικό πλαίσιο: Το Ανατολικό ζήτημα, Τα Βαλκάνια (Βαλκανικοί εθνικισμοί και βαλκανικά έθνη-κράτη), Αποικιοκρατία 1870-1914, Βαλκανικοί πόλεμοι.

Στο τελευταίο τέταρτο του αιώνα:

- Δεν προέκυψαν ταξικά κόμματα διότι: οι κοινωνικοοικονομικές αντιθέσεις αμβλύνονται με τις πελατειακές σχέσεις και τη μεγάλη κοινωνική κινητικότητα (Πέρασμα από τη μια κοινωνική τάξη στην άλλη)
- Παρατηρείται σχετική αυτονομία της πολιτικής ελίτ από την κοινωνία
- Τα κόμματα απευθύνονταν ιδιαίτερα στους αγρότες (αποτελούσαν το μεγαλύτερο μέρος του ενεργού πληθυσμού)

Οργάνωση κομμάτων

- Αρχηγός
- Κοινοβουλευτική ομάδα (σημαντική η θέση των βουλευτών, με την απειλή της απουσίας τους πίεζαν την κομματική ηγεσία για την εκπλήρωση των επιθυμιών τους)

Αυτή την εποχή αντίθετα από την εποχή του Όθωνα και του Βούλγαρη:

- Λιγότεροι μέθοδοι εξαναγκασμού των εκλογέων
- Πατρωνία (διορισμοί, μεταθέσεις)
- Διαφθορά μέσω του διοικητικού μηχανισμού

Η οργάνωση των κομμάτων κατά το τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα

- 10ετία 1880: αρκετά πιο συγκροτημένα απ' ότι στο παρελθόν
- Δεν διαλύονταν αναγκαστικά μετά το θάνατο του ηγέτη τους
- Στοιχεία επιβίωσης: η θέση τους στην πολιτική ζωή, η τακτική τους
- Η βάση τους δεν είχε τυπική οργάνωση (οικογενειοκρατία, πελατειακές σχέσεις, εξαγορά ψήφων)
- Επιλογή υποψηφίων βουλευτών: τοπικός κύκλος οπαδών.

Εκλογικό σύστημα:

- Θετική ή αρνητική ψήφος σε όλους τους υποψηφίους
- Θετική ψήφος από υποχρέωση αλλά και από πεποίθηση ότι κάποιος είναι ικανός
- Μετά το 1882 και στη διάρκεια της δεκαετίας του 1890: ψήφος με κομματικά κριτήρια, περιορισμός των ανεξάρτητων υποψηφίων= ενισχύεται ο ρόλος των κομμάτων, κύρος στη δημόσια ζωή)

Παράγοντες αποτροπής εκσυγχρονισμού των θεσμών

- Τεταμένες σχέσεις με τις μεγάλες δυνάμεις
- η πολιτική αστάθεια
- η ανασφάλεια στην ύπαιθρο
- η χαμηλή αξιοπιστία της χώρας διεθνώς

Αναξιόπιστο Ελληνικό κράτος

- Υπόθεση Πατσίφικο 1850
- Σφαγή στο Δήλεσι 1870
- Φτωχό οδικό δίκτυο, τοπικοί παράγοντες για τη συλλογή φόρων, ληστεία, σταφιδική κρίση και μετανάστευση, Δημόσιες υπηρεσίες (1869:σιδηροδρομική γραμμή Αθήνας –Πειραιά)

Η εδραίωση του δικομματισμού

- 1875-1880: μεταβατική περίοδος
- Εκλογές 1875, 1879: κανένα κόμμα δεν κερδίζει την πλειοψηφία
- 1884: δύο κόμματα ελέγχουν το 92,2% των εδρών στο κοινοβούλιο (Τρικούπη-Δηλιγιάννη)

Δύο απόψεις για τον εκσυγχρονισμό της χώρας

- Οι υποστηρικτές του εκσυγχρονισμού και της ανάπτυξης προέβαλλαν τους στόχους αυτούς ως εθνικές προτεραιότητες επικρίνοντας τον «αλυτρωτισμό» (Τρικούπης)
- Οι υποστηρικτές της εθνικής προτεραιότητας της απελευθέρωσης των «αλύτρωτων» εδαφών θεωρούσαν ότι ο στόχος αυτός θα οδηγήσει και στον εκσυγχρονισμό (Δηλιγιάννης)

Έργο του Τρικούπη

- Διεύρυνε την εκλογική περιφέρεια από επαρχιακή σε νομαρχιακή και μείωσε έτσι τον αριθμό των βουλευτών
- Αυστηρά κριτήρια επιλογής των δημοσίων υπαλλήλων και εκκαθάρισε το σύστημα από κομματικούς εγκαθέτους
- Αναδιοργάνωσε στρατό και στόλο
- Εκσυγχρόνισε το εκπαιδευτικό σύστημα
- Ευνόησε τη βιομηχανική ανάπτυξη και την επέκταση του σιδηροδρομικού και οδικού δικτύου

Προσπάθειες για την υλοποίηση:

- Οργανωτικές μεταβολές
- Βελτίωση των οικονομικών (φόροι, δάνεια)
- Κίνητρα στην ιδιωτική πρωτοβουλία για επενδύσεις
- Εξάντληση των φορολογούμενων
- Υπερβολική επιβάρυνση του προϋπολογισμού

Αποτελέσματα

- 1893: πτώχευση, Διεθνής οικονομικός έλεγχος από τότε μέχρι το 1978!!!!
- Επί Τρικούπη κρατικά μονοπώλια για την στήριξη των έργων υποδομής: πρόγραμμα εκσυγχρονισμού με εκτεταμένο δανεισμό
- Δημιουργία νέων κοινωνικών στρωμάτων μετά το 1893- φορέας των αιτημάτων τους ο Χαρίλαος Τρικούπης

Χαρίλαος Τρικούπης (1832-1896)

Αργολική Αρχαική Βιβλιοθήκη
Ιστορίας & Πολιτισμού

Ο Τρικούπης στη Βουλή

Αργολική Αρχαική Βιβλιοθήκη
Ιστορίας & Πολιτισμού

ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ

Δηλιγιαννικό κόμμα:

- Πολιτικές απόψεις αντίθετες από εκείνες του Τρικούπη
- Κατά του χωρισμού των εξουσιών-συγκέντρωση, έλεγχος από το κόμμα
- Κοινωνική δικαιοσύνη με μείωση φόρων, κατάληψη δημοσίων θέσεων από τους προστατευόμενους του
- Θεσσαλία: προσπάθεια, χωρίς επιτυχία, για χορήγηση γης στους αγρότες, μέτρα για τη βελτίωση της θέσης τους

- επέκρινε το κοινωνικό κόστος του εκσυγχρονισμού- Υποστήριζε το κράτος κοινωνικής αλληλεγγύης
- Κατά του τυχοδιωκτικού χρηματιστικού κεφαλαίου
- Αργή οικονομική ανάπτυξη βασισμένη σε παραδοσιακές παραγωγικές δραστηριότητες
- Αυξανόμενος δανεισμός κακοδιαχείριση από Δεληγιάννη
- 1897: Ελληνοτουρκικός πόλεμος – ήττα- αποζημίωση

Πολιτικές γελοιογραφίες της εποχής

Ο Τρικούπης στην προσπάθειά του να βρει δάνεια ματαιοπονεί
και βουλιάζει τη χώρα...

Ο γελοιογράφος σχολιάζει τον Τρικούπη να προσπαθεί να αρπάξει όσα εκατομμύρια καταστεί δυνατό, σαν να έχει πιστέψει πως, αφού τον εμπιστεύονται, έχει βρει την ...«κότα με τα χρυσά αυγά»!

Θοδωρής Δηλιγιάννης (1826-1905)

Ο λαϊκιστής Δηλιγιάννης καταστρέφει ό,τι δημιουργεί ο Τρικούπης

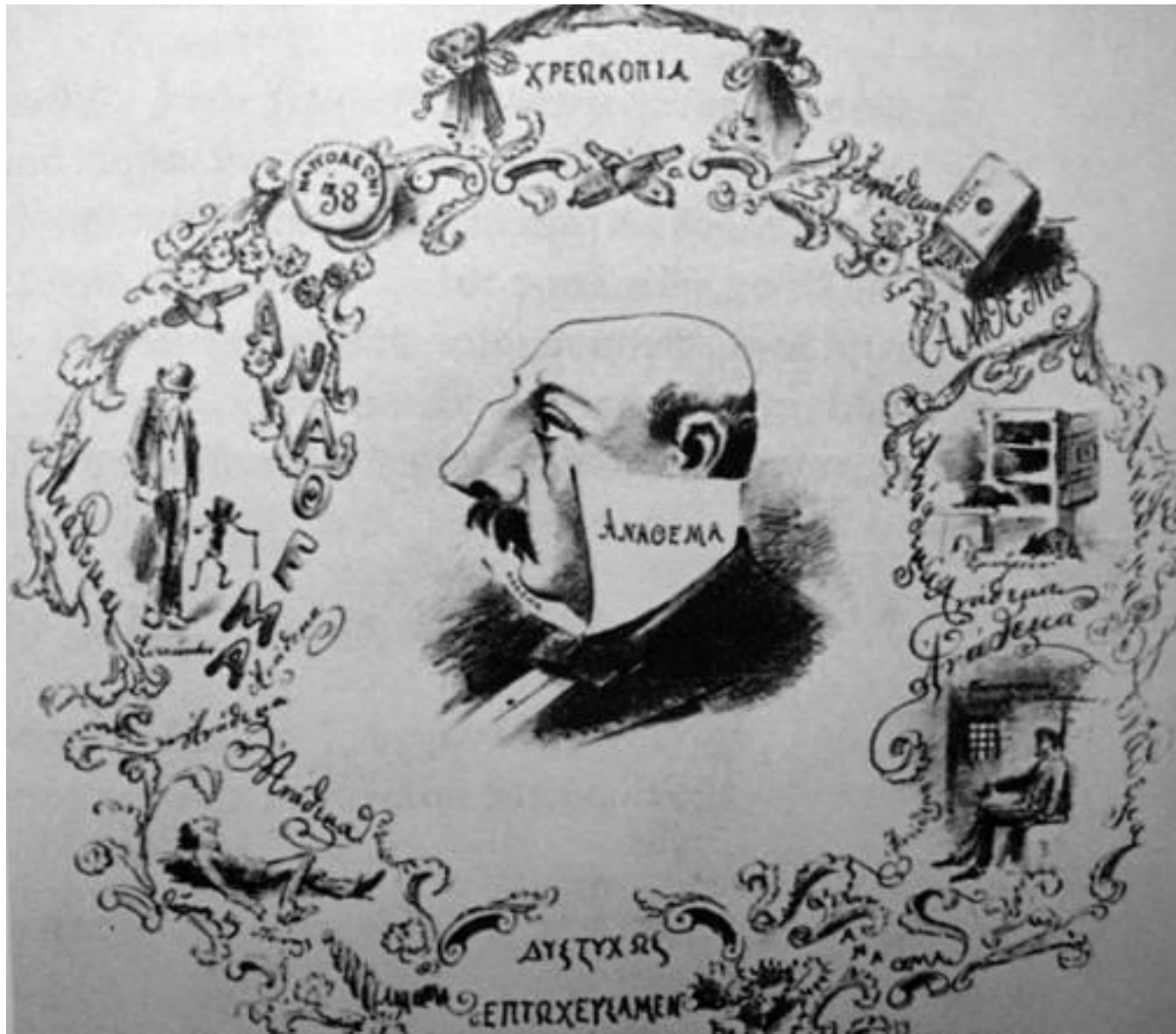

Συνυπεύθυνοι κυβέρνηση και αντιπολίτευση για
κατασπατάληση δημοσίου χρήματος

Οι υπεύθυνοι της κρίσης και της πτώχευσης της χώρας

Ανάθεμα
στον
υπεύθυνο
Τρικούπη

Ποιες ήταν οι συνέπειες της αλυτρωτικής εξωτερικής πολιτικής αυτή την περίοδο;

- Τυχοδιωκτική εξωτερική πολιτική
- 1897 ελληνοτουρκικός πόλεμος
- Ευθύνες αποδίδονταν στις Μεγάλες δυνάμεις

- Το δηλιγιαννικό ελλείψει χρημάτων δεν μπόρεσε να μειώσει τους φόρους
- Το τρικουπικό δεν κατάφερε να συνεχίσει το εκσυγχρονιστικό του πρόγραμμα
- Ελληνοτουρκικός πόλεμος 1897, ήττα της χώρας, επίταση του πολιτικού αδιεξόδου
- Προσωπική πολιτική από το βασιλιά Γεώργιο
- Μέχρι το 1909 από την κυβέρνηση Θεοτόκη μόνο μεταρρυθμίσεις διοικητικού χαρακτήρα

Αγροτική μεταρρύθμιση και πολιτικός εκδημοκρατισμός

- Εθνικοποίηση εδαφών που ανήκαν σε Οθωμανούς γαιοκτήμονες, αναδιανομή και έτσι μειώνεται η μεγάλη έγγεια ιδιοκτησία
- Άργησε η αναδιανομή, σκοπός να αυξήσει η πώληση τους τα κρατικά έξοδα
- 1881: Θεσσαλία (τσιφλίκια, κολίγοι)
- 1913: Μακεδονία
- 1917: Δεύτερη μεταρρύθμιση που έγινε πραγματικότητα το 1922-23
- 1938: 310.000 μικρές οικογενειακές αγροτικές μονάδες

Η ελληνική κοινωνία στα τέλη του 19^{ου} και τις αρχές του 20ου αιώνα: αγρότες, έμποροι, παροικιακός ελληνισμός.

- «Κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, η καθημερινότητα των κατοίκων του ελληνικού κράτους διατηρεί πολλά στοιχεία του παραδοσιακού τρόπου ζωής. Παράλληλα, επηρεάζεται από τις οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις και τα νέα αστικά πρότυπα ζωής και συμπεριφοράς που έρχονται από την Ευρώπη. Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού εξακολουθεί να ζει σε αγροτικές περιοχές και διατηρεί τις παραδόσεις και τις συνήθειές του. Οι αγροτικές ασχολίες καθορίζουν την καθημερινή ζωή και απασχολούν όλα τα μέλη της οικογένειας. Οι αγροτικοί πληθυσμοί προσπαθούν να καλύψουν τις καθημερινές τους ανάγκες με αγαθά που οι ίδιοι παράγουν και δημιουργούν. Κοινωνικές εκδηλώσεις, όπως γιορτές αγίων, οι γάμοι και τα πανηγύρια, αποτελούν τρόπους επικοινωνίας και ψυχαγωγίας των κατοίκων της υπαίθρου.
- Ρεπούση, Ανδρεάδου, Πουταχίδης, Τσιβάς, 2008, Στα νεότερα και σύγχρονα χρόνια, σελ. 83.

«Στα 1890, η Ελλάδα ήταν ουσιαστικά χρεοκοπημένη. Η φτώχεια μάστιζε τις αγροτικές περιοχές και τα νησιά. Διέξοδο στην απελπιστική κατάσταση που βρίσκονταν οι Έλληνες αποτέλεσε η μεγάλη σε κλίμακα μετανάστευσή τους προς τις ΗΠΑ. Η παρεχόμενη εκπαίδευση στους κατοίκους των αγροτικών περιοχών ήταν υποτυπώδης. Ωστόσο, σημειώθηκε ανάπτυξη στον οικοδομικό τομέα και τις επικοινωνίες. Είναι η εποχή που χτίστηκαν υπέροχα δημόσια κτήρια στην Αθήνα. Παρά την κακή οικονομική κατάσταση, η Ελλάδα διοργάνωσε τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1896 με πολύ μεγάλη επιτυχία.»

<https://lifeandculture.gr/2019/06/04/η-ελλάδα-στον-19ο-αιώνα/>

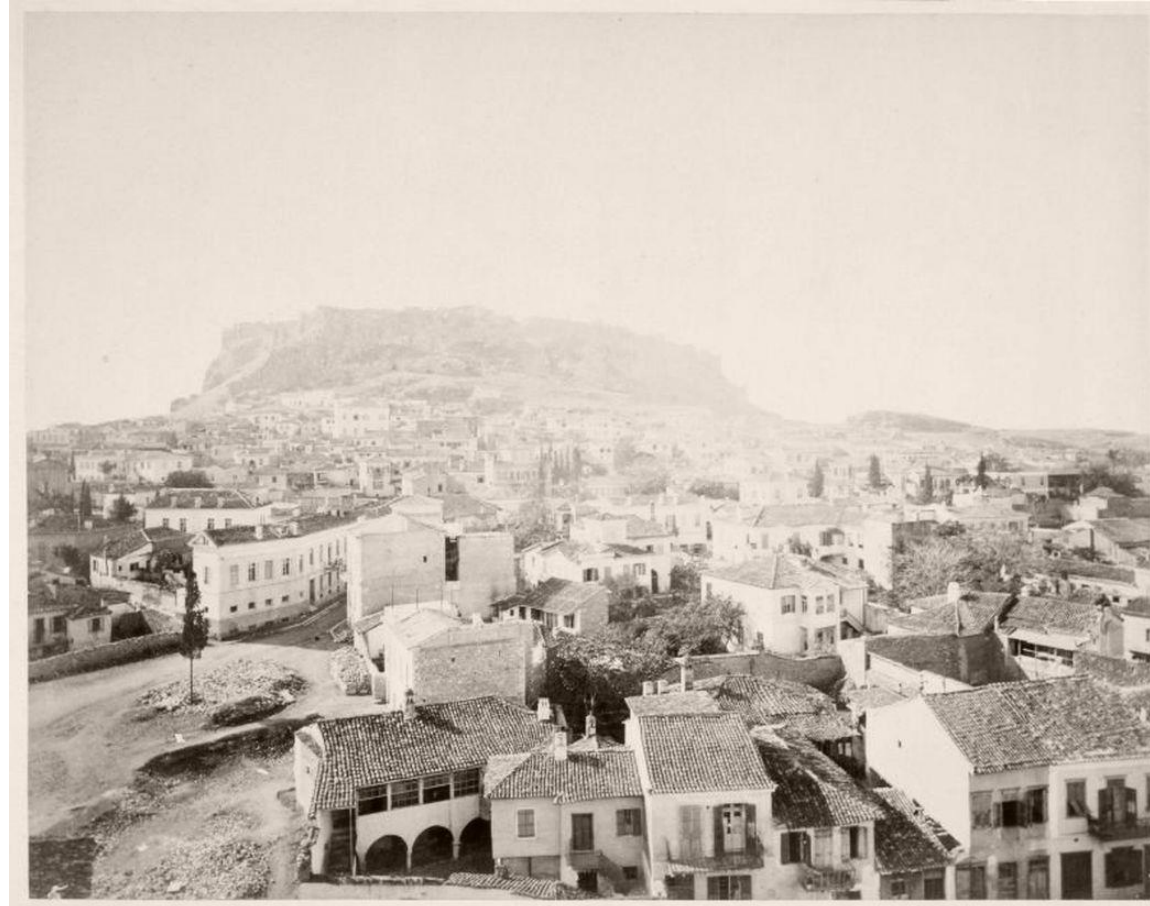
<https://lifeandculture.gr/2019/06/04/η-ελλάδα-στον-19ο-αιώνα/>

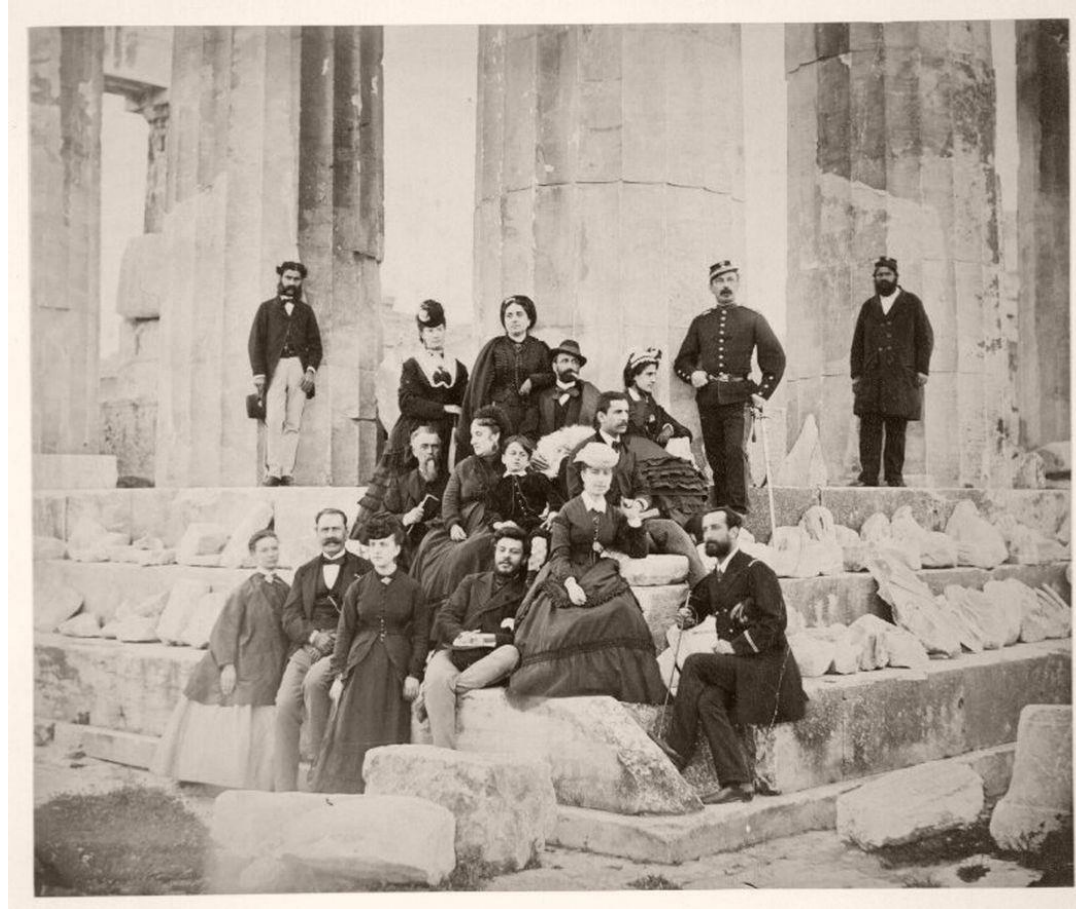
<https://lifeandculture.gr/2019/06/04/η-ελλάδα-στον-19ο-αιώνα/>

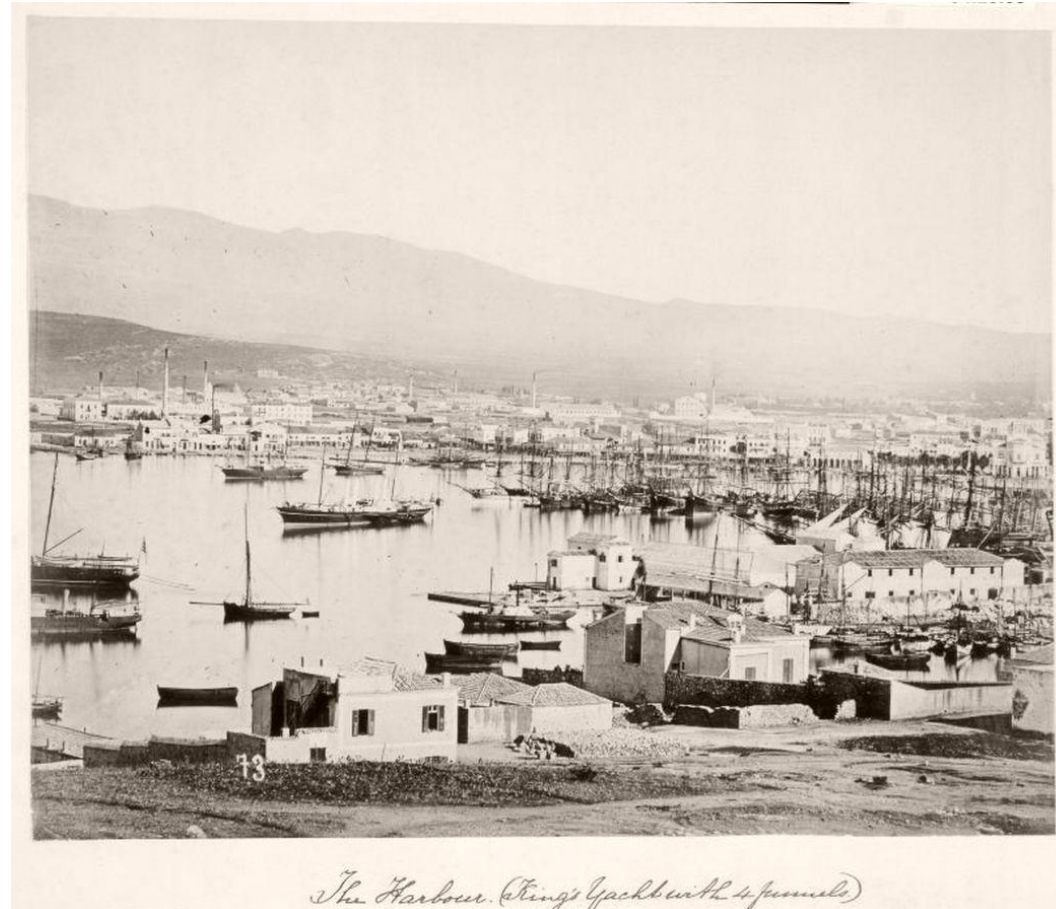
<https://lifeandculture.gr/2019/06/04/η-ελλάδα-στον-19ο-αιώνα/>

<https://lifeandculture.gr/2019/06/04/η-ελλάδα-στον-19ο-αιώνα/>

<https://lifeandculture.gr/2019/06/04/η-ελλάδα-στον-19ο-αιώνα/>

The Harbour. (King's Yacht with 4 masts)

<https://www.in2life.gr/features/notes/article/271610/mia-volta-sthn-athhna-toy-19oy-aiona.html>

«Ένα άλλο μέρος του πληθυσμού συγκεντρώνεται στις πόλεις, κυρίως στην πρωτεύουσα, την Αθήνα. Εκεί εισάγονται νέες αστικές συνήθειες. Δημιουργούνται χώροι διασκέδασης και τα πρώτα εμπορικά καταστήματα κάνουν την εμφάνισή τους. Οι κάτοικοι των πόλεων, κυρίως εύποροι, συχνάζουν σε καφενεία και εστιατόρια, βλέπουν θέατρο και Καραγκιόζη, ακούνε ευρωπαϊκή μουσική σε χορούς και δεξιώσεις και ενημερώνονται για την μόδα.»

Ρεπούση, Ανδρεάδου, Πουταχίδης, Τσιβάς, 2008, Στα νεότερα και σύγχρονα χρόνια, σελ. 83.

Από τη χρεοκοπία στο στρατιωτικό κίνημα στο Γουδί (1893-1909) Αίτια που οδήγησαν στην εκδήλωση του κινήματος στο Γουδί:

- Πτώχευση παρά την υπερβολική φορολόγηση
- Απογοήτευση αστών και διανοουμένων από την γενικότερη κατάσταση, την αναποτελεσματικότητα του κράτους, τη βραδυκίνητη γραφειοκρατία
- Προβλήματα στην οικονομία- απόσταση από τη δύση
- Δυσaréσκεια των μικροκαλλιεργητών και αξιωματικών
- Δυσπιστία ως προς τα κόμματα
- Από το 1893 έως το 1897, αποτυχία των δύο κομμάτων

Νέο πολιτικό στοιχείο έως το 1909

- Η κοινοβουλευτική ομάδα των Ιαπώνων :1906 (Δημήτριος Γούναρης)
- Επίκεντρο της κριτικής του ήταν η αδυναμία του πολιτικού συστήματος να προσαρμοστεί στις εξελίξεις της κοινωνίας (διαλύθηκε το 1908)

Το κίνημα στο Γουδί 1909

Το στρατιωτικό κίνημα στο Γουδή:

- 15 Αυγούστου 1909: κίνημα Στρατιωτικού Συνδέσμου
- Αιτήματα:
- Μεταρρυθμίσεις σε: στρατό, διοίκηση, δικαιοσύνη, εκπαίδευση, δημοσιονομική πολιτική
- Δεν εγκαθίδρυσε δικτατορία αλλά προώθησε τα αιτήματά μέσω της Βουλής

Συνέπειες:

- 14 Σεπτεμβρίου: Διαδήλωση των επαγγελματικών σωματείων της πρωτεύουσας- υποβολή ψηφίσματος στο παλάτι: επίλυση αιτημάτων
- Ψήφιση από τη Βουλή μεγάλου αριθμού νόμων- ριζικές αλλαγές
- Φεβρουάριος 1910: αναθεώρηση άρθρων Συντάγματος από τη Βουλή
- Προκήρυξη εκλογών – αναθεωρητική Βουλή
- 15 Μαρτίου 1910: διάλυση Στρατιωτικού Συνδέσμου

Στρατιωτικός σύνδεσμος (1909)

Βενιζέλος → Καλείται να προωθήσει ευρύτατες συνταγματικές και διοικητικές μεταρρυθμίσεις

Σύνταγμα 1911:

1. Μείωσε την πλειοψηφία από το ήμισυ στο ένα τρίτο των βουλευτών
2. Όρισε την δυνατότητα του κράτους να απαλλοτριώνει περιουσιακά στοιχεία
3. Περιορίσε συνταγματικά τη μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων